

Türkiye’de Hukukun Üstünlüğü:

Avukatlık ve Barolar – Nereden Nereye?

PEN Norveç – Türkiye İddianame Projesi

Dr. Kasim Akbaş

Yayınlanma tarihi: 22 Ekim 2020

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesi'ni Tanıtıyor

PEN Norveç olarak, Türkiye’de ifade, basın ve örgütlenme özgürlüğünü hedef alan davaları yeni bir yaklaşımla gündeme getiriyoruz: Türkiye İddianame Projesini.

2020 yılında Türkiye’den ve Avrupa’nın birçok ülkesinden yargıç, avukat ve akademisyenle işbirliği içinde, öne çıkan basın ve sivil toplum davalarından 12'sinin iddianamelerine yönelik rapor hazırlıyoruz. Her rapor bir iddianameye odaklanıyor. Beş farklı ülkeden hukuk ve insan hakları uzmanları 12 iddianamenin Türkiye mevzuatına ve uluslararası standartlara uygunluğunu inceliyor.

Projemizle Türkiye’deki hukuk kriziyle ilgili uluslararası tartışmaları somut bir zemine taşımayı ve Türkiye’deki standartları yükseltecek diyalogları verilerle desteklemeyi hedefliyoruz. Yayınladığımız tüm raporlara norskpen.no adresinden ulaşabilirsiniz.

Projenin başında PEN Norveç’in Türkiye danışmanı olan Caroline Stockford bulunmakta, Aşkın Duru ise projenin Türkiye koordinatörü olarak çalışmalarını koordine ediyor.

Bu proje, Norveç Dışişleri Bakanlığı, İstanbul İsveç Konsolosluğu ve Heinrich Böll Vakfı tarafından desteklenmektedir.

İÇİNDEKİLER

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesini Tanıtıyor	2
Yazar hakkında	3
1: Başlangıç Noktası.....	4
2: Türkiye’de Avukatların Hukuki Statüleri.....	5
3: Türkiye’de Avukatlık: Sosyo-Tarihsel Gelişmeler Hakkında Kısa Bir Çerçeve	6
4: Türkiye’de Barolar: Kamu Tüzel Kişiliğini Haiz Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları	9
5: Güncel Meseleler.....	14
6: Bitiş Çizgisi.....	23

Yazar hakkında

2001’de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Anadolu Üniversitesi’nde gerçekleştirdi. Hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi, devlet ve hukuk kuramı, insan hakları alanlarında kitapları, makaleleri ve kitap bölümleri yayımlanmıştır. Bağımsız araştırmacı ve yayın emekçisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. 2016 yılında Türkiye’de barış çağrısı için hazırlanan yapan Barış Bildirisi’nin imzacısı olması sebebiyle, 686 sayılı KHK ile üniversiteden ihraç edilmiştir. İnsan hakları alanında yurtiçi ve yurtdışında ödülleri bulunmaktadır.

1: Başlangıç Noktası

Hükümetin avukatlık meslek örgütlenmesine dair ciddi değişiklikleri hayata geçirdiği Türkiye’de 2019 yılı sonu itibariyle 127.691 avukat bulunuyor. Bu sayı Türkiye’yi, İspanya ve Almanya’nın ardından Avrupa ülkeleri arasında en fazla avukata sahip üçüncü ülke durumuna getiriyor. Öyle ki, bir sonraki sırada yer alan Fransa’daki avukat sayısı, Türkiye’nin neredeyse yarısı kadardır.

Son dönemde politik nedenlerle ortaya çıkan “karşıtlığa” kadar, avukat sayısının fazlalığı Türkiyeli avukatların en fazla şikâyet ettikleri konuların başında geliyordu. Çeşitli dönemlerdeki iktidarlar tarafından popülist gerekçelerle hesapsızca açılan hukuk fakültelerinin sayısındaki artış, avukatlık mesleğine kabul için -çoğu örnekte yalnızca bir formaliteden öteye geçmeyen- bir yıllık staj dışında sınav benzeri bir filtre mekanizmasının bulunmaması ile birleştiğinde, meslek için hem bir nitelik kaybı yaratacağı hem de mevcut piyasa koşullarında avukatların gelirinde azalmaya yol açabileceği endişesi ile temel eleştiri konusu haline gelmişti.¹

Avukat sayısı bakımından Avrupa üçüncüsü olan Türkiye, avukat başına düşen nüfus açısından değerlendirildiğinde (1/642 oranı ile) sekizincidir. Zira Estonya, Norveç, Lüksemburg gibi görece daha küçük nüfuslu ülkelerdeki avukat sayıları ile karşılaştırıldığında az kabul edilebilir düzeydedir.² Bu çerçeveden, karşılaştırmalı olarak düşünüldüğünde, Türkiyeli avukatların, ülkedeki avukat sayısına ilişkin yakınmaları, bir miktar mübalağa taşıyor.

¹ Bu şikâyetlerin dile getirildiği yüzlerce örnek bulmak mümkündür; ancak belli bir temsil yeterliğine de sahip olması bakımından Ankara Barosu eski Başkanlarından Av. Atılâ Sav’ın şu makalesine bkz. “Savunma Mesleği Bir Kamu Hizmetidir”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2010/1: 133-143, s. 142.

² Avrupa ülkeler istatistikleri için bkz. https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/Statistics/EN_STAT_-2018_Number-of-lawyers-in-European-countries.pdf, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

Türkiye istatistikleri için bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2019-avukat-sayilari-31122019-81078>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

Aksi belirtilmediği müddetçe, diğer istatistikler yazar tarafından burada yer alan verilerden yararlanılarak üretilmiştir.

Öte yandan, tarihsel olarak bakıldığında, avukatlık mesleğinin ve baroların, Türkiye'nin sosyo-politik gerçekliğinde, diğer ülke örneklerini aşan önemli işlevleri olduğunu ifade etmek gerekiyor.

2: Türkiye'de Avukatların Hukuki Statüleri

Avukatların ve baroların Türkiye'deki hukuk sistemi bakımından statüsü, farklı ülkelerdeki uygulamalara kıyasla çeşitli hususiyetler içeriyor. Zira Türkiye'de avukatlık, kanunda "kamu hizmeti ve serbest bir meslek" olarak nitelendiriliyor. Bu niteleme dönem dönem farklı iddia ve tartışmaları da beraberinde getiriyor.

Bu konuda görüş bildirenlerin bir kısmı, avukatlık mesleğinin "serbest meslek" yönüne vurgu yaparak, avukatlık mesleğinin icrasında bir "kamu gücü" kullanılmadığını, mesleğin vekil eden ile edilen arasındaki bir vekalet ilişkisinden ibaret olduğunu ileri sürüyorlar.

Nitelemenin diğer yarısına ağırlık verenler ise, bu kez Anayasa'nın 128. maddesinde kamu hizmetinin "memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle" görüleceği düzenlemesinden hareketle, avukatların "kamu görevlisi" olduklarını iddia ediyorlar. Üstelik bu görüşlerini güçlendiren başka düzenlemeler de bulunuyor. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesine göre "Ceza kanunlarının uygulanmasında; yargı görevi yapan deyiminden, yüksek mahkemeler ve adli, idari ve askerî mahkemeler üye ve hakimleri ile Cumhuriyet savcısı ve avukatlar anlaşılır". Avukatlık Kanunu'nun 'Avukata karşı işlenen suçlar' başlıklı 57. maddesinde ise "Görev sırasında veya yaptığı görevden dolayı avukata karşı işlenen suçlar hakkında, bu suçların hakimlere karşı işlenmesine ilişkin hükümler uygulanır" kuralı bulunuyor.

Düzenlemelerden hareketle, yasa koyucunun avukatların hukuki statüsünü devlet görevlilerine yaklaştırarak kuvvetlendirmek istediğini, ama bir yandan da -kamu görevlisinin devlet karşısında bağımsız ve tarafsız olamayacağı düşünüldüğünde- mesleki bağımsızlık kaygılarını da gözeterek "serbest" bir faaliyet olarak tespit ettiğini

anlıyoruz. Birbiriyle çelişen bu iki yaklaşımın telif edilmek zorunda kalınmasının arkasında sosyal ve tarihsel gelişmeler yattığını tahmin etmek zor değil.

Avukatlık, Türkiye modernleşmesiyle ortaya çıkan bir meslek olarak, modernleşmenin seküler ancak devlet merkezli gelişiminin de bir parçası oldu. Hukuk ve yargı kurumlarının lâikleşmesi, modernleşmesi ve batılılaşması Türk Devrimi'nin alamet-i farikası olarak görülebilir. Zira kendisine taban veya zemin oluşturabilecek sosyal kesimlerin zayıflığı karşısında Türk Devrimi, esasen, kurumların hukuki çerçevede yenilenmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk bu durumu, hukukçuların yetiştirileceği Ankara Hukuk Mektebi'nin (bugünkü Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi) açılışında "Yıllardan beri devam eden Türk inkılâbı, varlığını ve düşüncelerini, sosyal hayatının kaynağı olan yeni hukuki kuralları belirlemek ve doğrulamak çaresine sarılmıştır" demek suretiyle ifade eder. Konuşma "Cumhuriyetin kuvvetlendiricisi olacak bu büyük kurumun açılışında duyduğum mutluluğu hiçbir girişimde duymadım ve bunu açıklamakla ve anlatmakla memnunum" cümlesiyle tamamlanır.

3: Türkiye'de Avukatlık: Sosyo-Tarihsel Gelişmeler Hakkında Kısa Bir Çerçeve

Türkiye'de avukatlık mesleğinin gelişimi bakımından 1938 öncesi ve sonrası farklı dönemleri ifade etmekle birlikte, 1938 sonrasını da kendi içerisinde dönemlere ayırmak gerekir. Kuşkusuz bu dönemlere ayırma, ülkedeki siyasi, sosyal ve iktisadi gelişmelerle de yakından ilgili olacaktır. Zira hatırlayalım; 1938 sonrası, dünya açısından savaşların yaşandığı ama aynı zamanda uluslararası kurumların oluşmaya başladığı, hem faşizmin hem de demokrasiye doğru gelişimin görüldüğü bir dönemdir. Türkiye açısından ise bu dönem hem çok partili ve seçimli bir siyasi yaşama geçilmesini, öte yandan ise 27 Mayıs (1960) askeri darbesi sonrasında ortaya çıkan yeni bir anayasayı vurgulamayı gerektirir. Mesleğin, bugün çok dillendirilen "kamu hizmeti niteliğinde bir serbest meslek" oluşu işte bu dönemde

ortaya çıkar. Dönemin otoriter, faşist ve korporatist eğilimlerden hayli etkilenmiş merkezi devlet yapılanmasının uzantısı olarak avukatlık fikri, seçimli ancak içselleştirilmemiş bir demokrasi ortamında “bağımsız meslek” olarak avukatlık fikri ile birleşebilmiştir.

Bu çerçevede, avukatlar ve örgütleri, kendilerine hem cumhuriyetçi değerleri temsil, hem de bireyci veya sınıfçı olmayan bir iktisadi ve siyasi gelişme fikrinin savunuculuğu görevi verilmiş olan, yüksek tahsilli bir kesimi ifade etmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de avukatlığın mesleki gelişim çizgisi, liberal burjuva devrimleri sonrasında görülmesi beklenebilecek bir avukatlık tipolojisinden ziyade devletçi ideoloji ile yolu sık sık kesişen bir serbest meslek şeklinde olmuştur.

1961 Anayasası’nın Türkiye’nin siyasi ve hukuki tarihindeki tartışmalı konumunu bir yana bırakarak, devletin kurucu ideolojisinin sınırlı bir sosyal devlet ve kısmen liberal bireyci değerler yaklaşımı ile harmanlandığı bir siyasi düzleme geçişin belgesi olduğunu ifade edebiliriz. 1961 Anayasası’nın hak ve özgürlükler konusundaki liberal tavrı ile özellikle işçi sendikaları, grev vb. meselelerde takındığı sosyal devletçi tutum, yukarıda ifade ettiğimiz korporatizmden kopulduğunu değil, aksine dayanışmacı alt türüne bir adım daha yaklaşıldığını göstermektedir. Böylece avukatlık mesleği, temel hak ve özgürlükler ile sosyal hakların da savunuculuğunu üstlenen, giderek “siyasallaşan” ancak devletin kurucu ideolojisine bağlılıktan ayrılmayan bir döneme girmiş olur. Avukatların meslek örgütleri olan barolar ise, bir bütün olarak bu anayasal yapının savunucuları,³ hatta bu anayasal yapı içerisinde kamusal yetki sahibi kuruluşlardır.

1961 Anayasası’nın yarattığı rejim içerisinde, 1969 tarihli yeni (ve çok sayıda değişikliğe rağmen hâlâ yürürlükte olan) Avukatlık Kanunu ile birlikte merkezi bir üst baro kurumu, yani Türkiye Barolar Birliği (TBB) de kurulur. TBB’nin kurulması ve daha evvel Adalet Bakanlığı’nda bulunan bazı yetkilerin (vesayet denetimi korunarak) bu meslek üst kuruluşuna devredilmesi iki anlama gelir: Birincisi, kuşkusuz mesleğin

³ bkz. Özman’dan aktaran İdil Elveriş, *Barolar ve Siyaset: Türkiye’de Barolar ve Devlet Kurumları*, 2014, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 50.

bağımsızlığının ve siyasi sosyal meselelere müdahale imkanının genişlemesidir. Öte yandan bu aynı zamanda yerel baroların etkilerinin de kırılmaya çalışılması anlamına gelir.⁴ Zira İstanbul Barosu gibi çok sayıda üyesi olan güçlü barolar, 1961 Anayasası'nın estirdiği görelî "özgürlükçü" havanın da etkisi ile hak ve özgürlüklerin, sosyal devletin, demokrasinin savunuculuğunu daha güçlü bir şekilde yapmaya başlamış; yine bu dönemde ortaya çıkan diğer hak ve emek örgütleriyle daha büyük platformlarda bir araya gelme olanağına kavuşmuştur. Ancak TBB'nin kuruluşu, barolar için de "merkezileşme" ve bunun beraberinde getirdiği sıkıntıları yaşamak anlamına gelir.

Gerek iktisadi gerekse sosyal bilinç anlamında gelişen ve ilerleyen avukatların bağımsızlıklarını artırmış olmaları şaşırtıcı değildir. Devletin temel değerleriyle özel bir çatışması olmamakla birlikte, avukatlar ve barolar artık, adalet bakanlığının ve devlet bürokrasisinin bazı tercihlerine karşı durabilecek bir konuma erişmiş; ancak bir yandan da kendi içlerindeki homojenliği yitirmişlerdir.

1982 Anayasası ile ortaya çıkan süreçte ise merkezi devlet iktidarının, daha evvelki dönemde görelî olarak gelişen kuvvetler ayrılığı ve demokratik temsil ilkelerini keskin bir şekilde terk ettiğine tanıklık ederiz. Bunun en bilinen örnekleri, yargı ve yasama kuvvetlerinin aşındırılarak yürütmeye ve yürütmenin başı olarak cumhurbaşkanına tanınan yetkilerin arttırılmasıdır. Yasama, anti demokratik bir seçim ve siyasi partiler kanunu ile oluşan, işlevi ve gücü azaltılmış bir meclis organına indirgenirken; yargı da, bu işlevi gören mensuplarının bağımsızlıklarını yitirerek birer devlet görevlisi haline geldikleri bir yapıya kavuşur.

1982 Anayasası pek çok kurum için özerkliğin de kaybı veya aşınması anlamına gelir. Üniversiteler, TRT vb. kurumlar özerkliğini ya tümüyle kaybetmiş veya artık özerk sayılamayacak kadar aşınmıştır. Benzer bir durum barolar ve TBB için de geçerlidir. Adalet bakanlığının yani yürütmenin vesayet yetkileri artmıştır. Meslek kuruluşları devletin idari ve mali denetime altına sokulmuş, diğer sendika ve derneklerle iş birliği

⁴ Elveriş, *op.cit.*, s. 54.

yapmaları yasaklanmış, hatta TBB yöneticilerinin yurtdışına çıkışları için adalet bakanlığı iznine tabi olmaları bile söz konusu olmuştur.⁵ Bir başka deyişle, kuvvetler ayrılığı yalnızca yatay anlamda değil dikey (yerinden yönetim kuruluşları) bakımından da aşınmış veya yıpratılmıştır. TBB'nin pek çok yetkisine yeniden kavuşarak, görece bağımsızlık kazanması 2001 Avukatlık Kanunu değişiklikleriyle gerçekleşebilmiştir.

Bugün karşı karşıya olduğumuz manzara, bu tarihi arka planla birlikte bir anlam kazanabilir; yani hem genel olarak sahip olduğu değerler hem de bir yerinden yönetim kuruluşu olması bakımından “cumhuriyetin” bir kurumu olarak baro ve bu baronun kamusal alanda yetki kullanımının tartışmaya açılması. Bu perspektiften düşünüldüğünde, siyasi iktidarın, barolarda demokrasi ve/veya demokratik temsiliyetin sağlanması başlığıyla başlattığı tartışmanın esasen “demokratikleşme” hamlesi değil aksine anti demokratik bir girişim olduğu görülecektir. Türkiye siyasi ve anayasal gelişmeler tarihi birkaç farklı gelişme bir yana bırakılacak olursa, merkezi devlet iktidarının ve onun içerisinde de yürütmenin gücü konsolide etmesinin tarihidir. Bugünkü tartışmada karşı karşıya olduğumuz mesele, baroların “siyaset yapması” veya “yönetimlerinin demokratik olarak belirlenmesi” meselesi değil, kamu gücünü devletin yasama ve yargı organları ile meslek örgütleri de dahil, hiçbir anayasal kuvvet veya özerk kuruluş ile paylaşmak istemeyen siyasi iktidar meselesidir.

4: Türkiye’de Barolar: Kamu Tüzel Kişiliğini Haiz Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları

Türkiye’de avukatlar açısından barolara kayıt olmak bir yükümlülüktür. 1136 sayılı Avukatlık Kanunun 66. maddesine göre “Her avukat, bölgesi içinde sürekli olarak avukatlık edeceği yerin baro levhasına yazılmakla, yükümlüdür”. Güncel tartışmalara konu olan düzenleme bu maddeye yapılan bir ilave cümle ile alakalı olduğundan,

⁵ Elveriş, *op.cit.*, s. 52.

maddeye aşığıda “Güncel Meseleler” başlığı altında tekrar döneceğiz; fakat şimdilik, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli olarak görevli avukatların (bundan sonra “kamu avukatı” olarak anılacaktır) baro levhasına yazılma yükümlülüğü bulunmadığını, baroya kayıt olma keyfiyetinin kendilerine bırakıldığını belirtmekle yetinelim (1136 sayılı Avukatlık Kanunu. Ek Madde 1).⁶

Avukatlık Kanunu’nun 76. maddesine göre “Barolar; avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlâkını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmaları yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren *kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır*”. Yine Kanun’un 77. maddesine göre “Bölgesi içinde en az otuz avukat bulunan her il merkezinde bir baro kurulur”. Tartışmalara konu olan mevcut düzenleme ile bu maddeye de bir ekleme yapıldığı için, bu konuya da tekrar döneceğiz.

Kanun Türkiye Barolar Birliği’ni şu şekilde düzenliyor:

“Birliğin kuruluş ve nitelikleri:

Madde 109 –

Türkiye Barolar Birliği, bütün baroların katılmasıyla oluşan bir kuruluştur.

Birlik, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur.

Birliğin merkezi Ankara'dır.”

Son değişikliğe kadar, TBB’nin yönetim, disiplin ve denetim kurulları üyeleri ile Birlik başkanını seçme yetki ve görevine sahip olan Genel Kurul, baroların avukatlıkta en az on yıl kıdemi olan üyeleri arasından gizli oyla seçecekleri *ikişer* delege ile kurulmaktaydı. Ayrıca görevde bulunan baro başkanları ile Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yapmış ve yapmakta olan avukatlar, Birlik Genel Kurulunun doğal üyesidirler, oylamalara katılma, seçme ve seçilme hakları vardır. Yine son değişikliğe

⁶ Kamu avukatlarına ilişkin ayrı bir kayıt sistemi bulunmadığı için, bu yazıda belirtilen sayıların hepsi, barolara kayıtlı avukatları göstermektedir.

kadar avukat sayısı yüzden fazla olan barolar, *yüzden sonraki her üç yüz üye için ayrıca birer delege* seçmekteydiler.

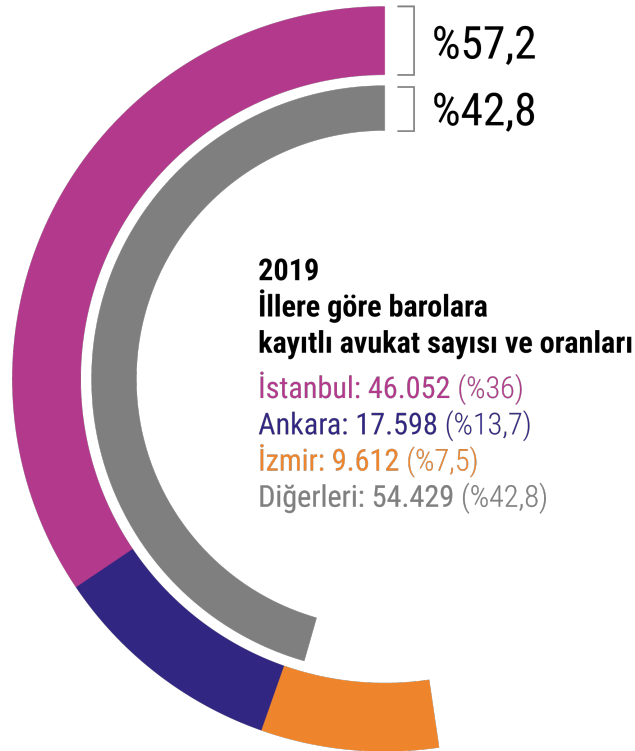
Baro başkanları, yönetim, disiplin ve denetim kurulları ile Birlik Genel Kurulu'nu oluşturacak delegeler, iki yılda bir yapılan seçimlerde belirleniyor. TBB başkanı, yönetim, disiplin ve denetim kurulu ise dört yıllığına seçiliyor. Böylece Bir TBB Başkanı, başkanlığı döneminde, "seçimsiz mali genel kurul" olarak anılan bir genel kurul geçirir. Birlik Genel Kurulu iki yılda bir evvelki genel kurulun tayin edeceği zaman ve yerde olağan toplantısını yapar. Ancak, seçimli Genel Kurul toplantıları Ankara'da yapılır. Ayrıca Birlik yönetim kurulu veya -son değişikliğe kadar- *en az on baronun yönetim kurullarının yazılı talebi* ile Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır.

Türkiye'de baroların hukuki statüsüne ilişkin en önemli nitelik "kamu kurumu niteliğinde meslek örgütü" olarak düzenlenmiş olmalarıdır. Bu husus, yukarıda alıntı yaptığımız üzere Avukatlık Kanunu'nun 76. maddesinde "Barolar, ... tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren **kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır**" denilmek suretiyle düzenleniyor. Anayasa'nın 135'inci maddesi ise "**Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; ... kamu tüzel kişilikleridir**" diyor. Bir başka deyişle, Türkiye'de barolar ve üst kuruluş olarak TBB, güçlü ama *sıradan* bir sivil toplum kuruluşu değil, devlet kamu tüzel kişiliğini oluşturan parçalardan biridir; barolar, halk adına devlet egemenliğini kullanan kuruluşlar arasındadır.

İdare hukuku kavramlarıyla ifade edecek olursak, devletin üç fonksiyonu ve bu fonksiyonları yerine getirmek üzere egemenliğinden kaynaklanan yetkileri yasama, yürütme ve yargı erklerine vücut verir. Bu yetki ve erkler; yasama organı (meclis), yargı organı (mahkemeler) ve yürütme organı (hükümet ve idare) tarafından kullanılır. Devlet egemenliğinin bir parçası olan idare, merkezi yönetim ve yerinden yönetim kuruluşları şeklinde teşkilatlanmıştır. Yerinden yönetim denilince aklımıza ilk gelen aslında yer bakımından yerinden yönetim, yani mahalli idarelerdir. Bizim hukukumuzda il, belediye ve köy olmak üzere üç mahalli idare türü var. Diğer yerinden yönetim türü ise hizmet yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Bunlar, teknik bilgi ve uzmanlık isteyen alanlara ilişkin konularda yönetimin merkezi idareye bırakılmasının sakınca yaratabileceği

düşünülerek oluşmuştur. Örneğin Vakıflar Genel Müdürlüğü, PTT Genel Müdürlüğü, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Türkiye İş Kurumu, TÜBİTAK, üniversiteler, TRT, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu gibi...

Hizmet yerinden kuruluşları kamu tüzel kişiliğini haizdirler; **özerktirler**, kendi bütçeleri vardır ve merkezi idarenin vesayet denetimine tabidirler. İşte baroların da içinde olduğu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bu anlamda yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Böylece barolar, kamu adına devlet egemenliğinin bir kısmını, daha açık deyişle anayasa ve kanunla kendilerine verilen kamu hizmeti yetkilerini kullanırlar.⁷

Bu yasal çerçevede, bugün Türkiye’de 80 baro bulunuyor. Bu (Bayburt hariç) her ilde bir baro olması anlamına geliyor. Ülkenin nüfus ve ekonomi bakımından en büyük üç kentinin baroları (İstanbul-Ankara-İzmir), avukat sayısı bakımından da sırasıyla en

⁷ Bkz. Tora Pekin ve Kasım Akbaş, “Kamusal güç olarak özerk barolar”, <https://birartibir.org/siyaset/739-kamusal-guc-olarak-ozerk-barolar>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

kalabalık nüfusa sahipler. Öyle ki, İstanbul Barosu 50bine yaklaşan üye sayısı ile, yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın en kalabalık birkaç barosu arasında sayılıyor.⁸ Ankara Barosu yaklaşık 20bin, İzmir Barosu ise 10bin avukata sahiptir. Üç büyük barodaki avukatların sayısı, ülkedeki barolara kayıtlı avukatların yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'üne denk geliyor.

Sayınca kalabalık olarak nitelenebilecek baroların genel kurullarında seçimler "çarşaf liste" denilen bir usulle sürdürülüyor. Bu şu anlama geliyor: Başkan adayları bir liste, diğer kurullara aday olanlar ayrı bir liste olarak sıralanıyor. Avukatlar genel kurulda, bu listeler üzerinde işaretleme yaparak başkanı, kurul üyelerini ve üst kurul delegelerini belirliyorlar. Ancak elbette, barolar içerisinde çalışma yürüten "gruplar"⁹ takipçilerini yönlendirmek üzere "anahtar listeler" hazırlıyorlar. Bu şekilde, isimleri en çok tercih edilmiş olan başkan adayı başkan olurken, baro yönetimi de yine, yukarıdan aşağıya en çok oy alanlar sıralanarak oluşturuluyor. Bu yöntemle göre, teorik olarak seçime iki grup katıldığında, %51 destekçiye sahip olan grup, eğer destekçilerini tümüyle kendi "anahtar listesi" yönünde oy kullanmaya ikna edebilirse, yönetimin tümünü de elde etmiş oluyor. Pratikte ise, daha fazla grup söz konusu olduğundan, %30'lar civarında bir desteğe sahip olan grup, başkanı ve baro yönetimini belirleyebilecek durumda

⁸ İstanbul Barosu 2010 yılında "Dünyanın en büyük barosu" olduğunu ilan eden bir haber paylaştı: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=5190>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

⁹ Bu gruplar, sosyo-politik, ideolojik ve/veya mesleğe dair ortak kaygılara sahip ekipler olarak nitelendirilebilir. İstanbul, Ankara ve İzmir için (isimleri dönem dönem değişse de) Çağdaş grup olarak bilinen bir avukat grubu uzun bir dönem yönetimlerde etkili oldu. Yukarıda tarihsel çerçeve içerisinde anlatıldığı üzere 60'lı-70'li yılların politik atmosferiyle seküler, sosyal adaletçi ve kısmen hak-özgürlük perspektifli bir ekip olarak ortaya çıkan Çağdaş grup, 80'li, 90'lı ve 2000'li yılların politik gündemlerinin de etkisiyle ayrıldı, dağıldı ve/veya farklı isimler altında varlığını sürdürdü. Örneğin, bu konuda hayli temsil edici olduğu kabul edilen İstanbul Barosu'nda Çağdaş Avukatlar Grubu (ÇAG), avukatların gruplaşmaya başladığı ilk dönemlerden itibaren hep yönetimde oldu. Ancak 90'lı yılların politik atmosferi, ÇAG içerisinde, farklı gündemlere dayalı bölünmeleri de getirdi. Nihayetinde ÇAG içerisinde çıkan Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubu yönetimde kalmayı sürdürdü. Öte yandan 2018 yılında gerçekleşen seçimlerde Önce İlke-ÇAG da kendi içerisinde Önce İlke-ÇAG Yükseliş Hareketi adıyla bir başka Çağdaş grubu çıkardı. Keza Avukat Hakları ve Avukat Hareketi de, geçmişte ÇAG, daha sonra Önce İlke-ÇAG'da bulunan kişilerin oluşturduğu ekipler olarak dikkat çekmektedir. 2018 seçimleri özelinde İstanbul Barosu gruplarına ilişkin detaylı bir analiz için bkz. Seda Kalem ve İdil Elveriş, "Siyaset Yapmak ya da Yapmamak: 2018 İstanbul Barosu Seçimlerine Bir Bakış", *Ankara Barosu Dergisi*, 2018/4: 161-208. Ankara Barosu'nda ise yine 90'lı yılların politik atmosferinin etkisi ile Çağdaş grupla çeşitli düzeylerde temas ve ayrılıklarla gelişen bir Demokratik Sol Avukatlar (DSA) grubu bulunuyor. DSA, baro başkan adayını kendi içerisinde yaptığı bir önseçimle belirliyor. DSA'nın Ankara Barosu'ndaki desteği o denli güçlü ki, DSA önseçiminde seçilen adayın artık yeni baro başkanı olacağı mutlak bir şekilde bilinebiliyor. Bu vesileyle mevcut TBB Başkanı Metin Feyzioğlu'nun da DSA'dan gelerek Ankara Barosu Başkanı olduğunu ve ardından TBB Başkanı olduğunu hatırlatalım.

oluyor. Ayrıca avukatların hepsi seçimlerde oy kullanmadığından, baro yönetiminin arkasındaki desteğin %25'ler civarında olduğu ileri sürülebiliyor.

Böylece barolar bir yandan kamu gücünü temsil ederken, bir yandan da hem mesleki geleneğin gücü hem de baro seçimlerinde şimdiye kadar ortaya çıkan manzara nedeniyle, Türkiye'de genel siyasi eğilimin aksine bir muhalif görüntü ortaya koyabiliyorlar. Özellikle AKP iktidarı ile birlikte, siyasetin lâiklikle ilişkili hassas konulara sıkıştığı dönemlerde, barolar ve iktidar arasındaki mücadele keskinleştirirken, baroların muhalif görüntüsü de billurlaşıyor.

Bu nedenle, AKP iktidarı, baroları bir tehdit olarak görüyor. Zira birincisi, mevcut devlet aygıtı içerisinde kamu gücü kullanma kapasitesine sahip olanlar arasında kendisiyle aynı hizada bulunmayan bir yapıyı kabul edemiyor. İkincisi, baroları iktidarın son dönemde giderek artan hak alanını gözle görülür şekilde daraltan otoriter uygulamalarına karşı sesini yükseltebilen ender örgütlü yapılardan biri olduğunu görüyor. Üstelik, baroda kendi sosyo-politik tabanına yakın bir çevrenin neredeyse hiçbir şekilde başat haline gelemeyeceğini biliyor. Bu nedenle, baroların etkisini kırabileceği düzenleme stratejilerini daha ilk yıllarından itibaren rafta hazır beklettiği biliniyor. Baroların muhalefet dozunun arttığı her tartışmada, yeni bir Avukatlık Kanunu değişikliği de gündeme geliyor.

5: Güncel Meseleler

AKP iktidarının Avukatlık Kanunu'nda, baroların kompozisyonunu değiştirecek bir düzenleme yapma arzusu hiçbir zaman sır değildi. Ancak iktidarın, mevcut TBB Başkanı Metin Feyzioğlu ile sağladığı anlaşılan -ve içeriğine kimsenin tam olarak vâkıf olmadığı- uzlaşma, yeni bir düzenlemenin bir miktar daha ötelenebilmesini mümkün kılıyordu. Metin Feyzioğlu'nun AKP iktidarı ile giderek yaklaşan ve nihayetinde tam olarak örtüşen çizgisi ise, baroları rahatsız ediyordu.

Bu nedenle, bir yıldan uzun bir süredir, seçim döneminin sona ermesini beklemeden Feyzioğlu'nun başkanlığını sonlandırmak için çeşitli girişimlerde bulunuluyordu. Bu

girişimler sonucunda aralarında İstanbul, Ankara ve İzmir'in de bulunduğu on iki baronun yönetim kurulu, Avukatlık Kanunu'nun 115. maddesi uyarınca TBB yönetimine yazılı olarak başvurarak "seçim gündemli" olağanüstü genel kurulun toplanmasını talep ettiler. TBB yönetimi, 08/11/2019 tarihinde, -değişiklik öncesinde- bu konuda kanunda bir düzenleme ve/veya engel olmamasına rağmen olağanüstü genel kurulda seçim yapılamayacağını ileri sürerek bu talebi reddetti.¹⁰ Bir delege, TBB Yönetim Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması ve iptali için idare mahkemesine başvurdu. Ankara 5. İdare Mahkemesi, 10/03/2020'de TBB Yönetim Kurulu Kararı'nın yürütmesinin durdurulmasına karar verdi; böylece, seçimli bir olağanüstü genel kurulun yolu açılmış oldu.¹¹ TBB, yürütmeyi durdurma kararına, Bölge İdare Mahkemesi'nde itiraz etti. Bunun üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi 23/04/2020'de yürütmeyi durdurma kararını kaldırarak seçimin yapılmasını bir kez daha durdurmuş oldu.¹²

Olağanüstü genel kurul yapılmasının önü güçlü bir şekilde kesilmiş olsa da Metin Feyzioğlu'nun başkanlığı artık ancak zorlama yargı kararıyla sürdürülebilir bir hale gelmişti. TBB yönetimi, önde gelen -ve muhtemelen- ülkedeki avukatların %80'den fazlasını temsil eden baro yönetimleri ile mahkemelik olmuştu. 2020'de yapılacak baro genel kurullarında seçilecek delegelerin yıl sonundaki TBB Genel Kurulu'nda Metin Feyzioğlu ve yönetimine destek vermeyecekleri neredeyse kesinleşmişti. Dolayısıyla Metin Feyzioğlu ve son dönemde birlikte hareket ettiği AKP iktidarı açısından TBB başkanlığını kaybetmek artık yalnızca bir zaman ve diğer baroların üzerinde anlaşabilecekleri bir aday bulması meselesi idi. Sürece müdahale edilmezse, 2020 yılı sonunda TBB Başkanı "muhalif" baroların belirlediği bir isim olacaktı.

Bölge İdare Mahkemesi kararının verildiği günün ertesinde (etki alanı ve bütçe içerisindeki payı giderek artan, dolayısıyla lâik kesimlerin açıklamalarına karşı son

¹⁰ İlgili TBB Yönetim Kurulu kararı için bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/turkiye-barolar-birligi-nin-olaganustu-genel-kurula-davet-edilmesine-dair-taleplere-iliskin-yonetim-80939>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

¹¹ İlgili gazete haberi için bkz. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/mahkeme-karar-verdi-tbb-olaganustu-genel-kurula-gidecek-1729846>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

¹² <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/04/23/tbbde-genel-kurul-yapilmasina-dair-mahkeme-karari-bozuldu/>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

derece hassas oldukları) Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş Cuma namazı öncesi verdiği hutbede “İslam zinayı en büyük haramlardan kabul ediyor. Lutiliği¹³, eşcinselliği lanetliyor. Nedir bunun hikmeti. Hastalıkları beraberinde getirmesi ve nesli çürütmesidir bunun hikmeti. Yılda yüzbinlerce insan gayrimeşru ve nikahsız hayatın İslami literatürdeki ismi zina olan bu büyük haramın sebep olduğu HIV virüsüne maruz kalıyor. Geliniz bu tür kötülüklerden insanları korumak için birlikte mücadele edelim” dedi. Bu ifadelerle karşı Ankara Barosu, yazılı bir açıklama yaparak “Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş’ın insanlığın bir kesimini nefretle aşağılayıp kitlelere hedef gösterdiği konuşmayı şaşkınlıkla ve ibretle izledik. Şaşkınlığımız; sesi çağlar öncesinden gelen bu şahsın, bir devlet kurumunun başında oturup söylemini kutsal sayılan değerler üzerine inşa ederek halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmesindeki kan kokan cüreti sebebiyledir” ifadelerini kullandı. Bunun üzerine, hükümete yakın çevreler hızlı bir kampanya başlatarak Ankara Barosu yönetimini hedef aldılar;¹⁴ ardından savcılık Ankara Barosu yönetimi hakkında soruşturma başlattı. Bu “hassas” tartışma içerisinde kendi projesine sosyal destek bulabileceğini düşünen iktidar, uzun bir süredir rafta bekleyen Avukatlık Kanunu değişikliğini yeniden gündeme soktu.

Aslında iktidarın dile getirdiği değişiklikler, doğrudan Ankara Barosu açıklamasına gönderme yapmıyordu. Ama mevcut TBB karşısında duran en güçlü barolardan birinin kamuoyunda yıpranmış olması; baro yönetimlerinin milletin değerlerini temsil etmediği, yönetimlerinin zaten demokratik olarak belirlenmediği, delege yapısının yanlış olduğu, çarşaf liste usulünün anti demokratik olduğu, “küçük” baroların TBB Genel Kurulu’nda temsil edilemediği gibi görece meşru görünen bir dizi argümanla

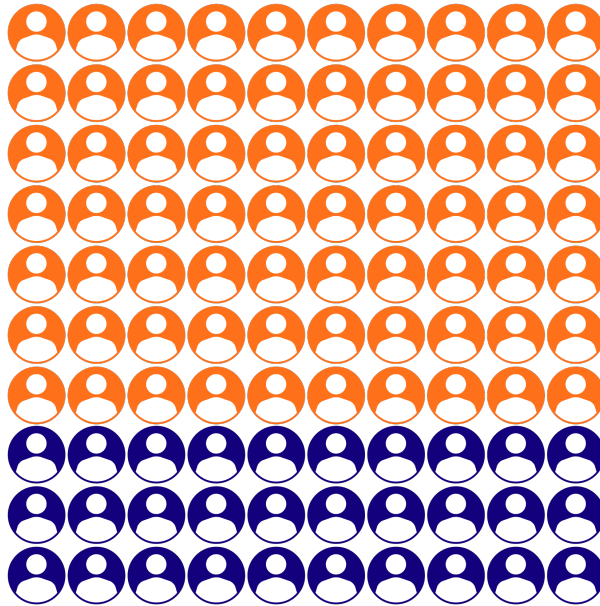
¹³ İslam dininde Lût kavminin İ.Ö. 1900’lü yıllara kadar varlığını koruduğu; bu kavmin, Kur’an’a göre yasak olan hemcinsi ile ilişki, aile içi-akraba arası ilişki, zorla cinsel ilişki ve fuhuş gibi davranışları normal hale getirdiği ve bu yüzden de Allah’ın gazabına uğradığına inanılır. Söylence, Tevrat’taki Sodom hakkındaki söylence ile aynıdır. Cinsellikle ilgili olarak, başta eşcinsellik olmak üzere, İslam ahlakına uygun olmadığı düşünülen davranışlar, günlük yaşamda sıklıkla Lût kavmine gönderme yapılarak tartışılmaktadır.

¹⁴ Bu konuda TBB Başkanı Metin Feyzioğlu da Ankara Barosu açıklamasına karşı Diyanet’in yanında yer aldı. Feyzioğlu, Ankara Barosu açıklamasını “sorumsuzluk” olarak gördüğünü, bunu “tasvip etmenin mümkün olmadığını” belirtti. Bkz. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/tbb-baskani-metin-feyzioglundan-diyanet-aciklamasi-1735645>, Bakılma tarihi: 07/08/2020.

birlikte gündeme sokularak, yaklaşan TBB seçimi öncesinde acele bir kanun değişikliğinin gerekçesini oluşturdu.

Hükümetin temel meselesi, 2020 TBB Genel Kurulu'nda Metin Feyzioğlu'nun başkanlığının devam edebileceği bir delege kompozisyonu yaratacak değişikliği hayata geçirebilmektir. Ayrıca tam olarak İstanbul, Ankara ve İzmir barolarını hedef alacak şekilde, aynı şehirde birden fazla baro kurulmasını sağlayarak, mevcut baro yönetimleri için de bir tür meşruiyet krizi yaratmayı hedefliyorlardı.

İldeki avukat sayısı
5000'den fazla ise

2000 avukat birleşerek
yeni baro kurabilir

Bu çerçevede iki düzenleme alanı öne çıktı: Birincisi, beş binden fazla avukatın olduğu kentlerde, en az iki bin avukatın bir araya gelerek yeni bir baro kurmasının önü açılacaktı. İkincisi, TBB Genel Kurulu'nda büyük bir çoğunluğa sahip İstanbul, Ankara ve İzmir delegelerinin sayısı düşürülerek, görece küçük baroların temsiliyeti

artırılacaktı. Her iki düzenleme konusu da, hükümet ve kendisine yakın çevreler tarafından bir “demokratikleşme”, “demokratik temsilin artırılması/güçlendirilmesi” hamlesi olarak sunuldu.

Barolar, her iki düzenlemeye de karşı olduklarını gösterdiler. Öyle ki, TBB Genel Kurulu’nu olağanüstü toplantıya çağıran baro sayısı on ikide kalmış iken, kanun teklifi ile birlikte altmıştan fazla baro başkanı düzenlemenin karşısında olduklarını ifade etti. Bununla da kalmayıp, kendi şehirlerinden, teklifin görüşüleceği Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bulunduğu Ankara’ya doğru “yürüyüş” başlattılar. Onlarca baro başkanı, kendi şehirlerinden Ankara’ya yürüdüler. Hükümetin buna tepkisi sert oldu. İlk olarak baro başkanları Ankara girişinde durduruldular ve şehre sokulmadılar. Ardından TBMM’ye alınmadılar. Komisyon ve genel kuruldaki görüşmelere yalnızca temsilci göndermeleri kabul edildi ama buna da baro başkanları yanaşmadılar. Onlarca baro başkanı günler ve gecelerce, üzerlerinde cüppelerle sokakta yatıp kalkarak, TBMM’ye yakın bir noktada, bir tür nöbet tuttular. Zaman zaman polisin müdahalesi bile söz konusu oldu. Buna rağmen Metin Feyzioğlu’nun da desteklediği kanun, TBMM’de büyük bir hızla kabul edildi ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak Resmî Gazete’de yayınlandı ve yürürlüğe girdi.

Artık yürürlükte olan bu kanunun hangi değişiklikleri getirdiğini ve başlangıçta ileri sürüldüğü gibi demokratik temsili güçlendirip güçlendirmedini biraz daha yakından inceleyelim.

İlk olarak, aynı şehirde birden fazla baro kurulabilmesi düzenlemesi ile ilgili olarak kanunun 77. maddesine “Beş binden fazla avukat bulunan illerde asgari iki bin avukatla bir baro kurulabilir. Bu sayıların belirlenmesinde baro levhasına kayıtlı avukatlar ile kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde görev yapan avukatlar esas alınır” cümleleri eklendi. Halihazırda beş binden fazla üyesi bulunan üç baro bulunuyor; bunlar İstanbul, Ankara ve İzmir barolarıdır. Antalya Barosu da hemen hemen beş bin sınırında yer alıyor. Öte yandan, aslında baroya kayıt zorunluluğu bulunmayan kamu avukatlarının da sayıya dahil olacağının düzenlemeye eklenmesiyle, Antalya ve kısa vadede Bursa’da da beş binden fazla avukat olduğu

kabul edilecektir. Ancak elbette tek mesele bin bin sınırının aşılması değildir; aynı zamanda yeni baroyu kuracak iki bin avukatın bulunması gerekiyor. Öyle anlaşıyor ki, kurum avukatları aynı zamanda bu iki bin sayısının tutturulması için de yeni barolara kayıt için zorlanacaklar. Nitekim, bu yazının kaleme alındığı tarih itibarıyla, İstanbul ve Ankara’da “ikinci” baro kurulması için girişimlerin olduğu yolunda duyumlar olmakla birlikte, halihazırda kurulmuş yeni bir baro bulunmamaktadır.

Böyle düşünüldüğünde, iktidarın bir tür üye olunacak baroyu “seçme” hakkı gibi sunduğu düzenlemenin aslında, üzerlerinde kamu otoritesini kullanma güçlerinin olduğu kurum avukatlarını üye olmaya icbar ederek, mevcut baro yönetimlerinin meşruiyetini sorgulatmaya yarayacak bir söylem geliştirmenin aracı olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu olan “demokratik bir serbesti” değil, aksine, anti demokratik bir mecburiyet yaratma çabasıdır.

Türkiye’nin tarafsızlığı ve bağımsızlığı konusunda ciddi şüpheler bulunan yargı düzeni içerisinde, yeni kurulacak barolara üyelik konusunda bir başka mecburiyetin daha oluşacağını öngörmek mümkündür. Mahkemelerin, avukatların üye oldukları baroya göre karar verecekleri söylentisi, zaten hayli aşınmış olan yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesini, tümüyle ortadan kaldıracak bir tehdit içermektedir. Gerek avukatlık mesleği, gerekse adil yargılanma hakkı bakımından en büyük risklerden biri budur.

İkinci düzenleme alanının, TBB’nin yönetimini belirleyecek delege kompozisyonuna ilişkin olduğunu ifade etmiştik. Buna ilişkin değişiklik Avukatlık Kanunu’nun 114. maddesinde gerçekleştirildi. Buna göre TBB Genel Kurulu, baroların avukatlıkta en az on yıl kıdemi olan üyeleri arasından gizli oyla seçecekleri üçer delege ile kurulur. Yukarıdan hatırlanacak olursa, her baro için doğrudan ikişer delege söz konusu idi. Bu şekilde, görece küçük denilebilecek baroların delegeleri birer tane artmıştır. Ayrıca Baro genel kurullarınca her beş bin üye için birer delege seçilir. Yine hatırlanacak olursa, eskiden yüzün üzerindeki her üç yüz üye için bir delege seçilmekte idi. Bu şekilde, görece büyük denilebilecek baroların delegelerinin sayısı azalıyor. Örneğin, 4900 üyeli bir baro söz konusu ise; eski sisteme göre, iki delege ve başkan doğrudan verildiği için en az üç delegeye sahip olunmakta idi. İlk yüzün üzerindeki her üç yüz

üye için birer delege verileceği için, bu varsayımsal baro, on altı delege daha kazanıyor. Böylece, 4900 üyeli bir baro, TBB Genel Kurulu'na on dokuz delege göndermekte idi. Yeni düzenleme ile bu baro, üç delege ve başkanın delegeliği dolayısıyla dört doğrudan delegeye sahiptir. Ayrıca her beş bin üye için bir delege kazanacağı için, ek hiçbir delege söz konusu değildir. Böylece, 4900 üyeli bir baro, mevcut yeni düzenlemede yalnızca dört delege ile temsil olunuyor. Delege sistemindeki değişikliğin, baroların temsiliyetini nasıl etkileyeceği ek tablo olarak sunulacaktır. Ancak burada en azından bazı barolara ilişkin bir örnek sunmak yerinde olur.¹⁵

Eski düzenleme uyarınca, TBB Genel Kurulu'nda (başkan dahil);

- 42 üyeli Tunceli Barosu 3 üye,
- 48 üyeli Ardahan Barosu 3 üye,
- 89 üyeli Gümüşhane Barosu 3,
- 91 üyeli Kilis Barosu 3 üye,
- 46052 üyeli İstanbul Barosu 156 üye,
- 17598 üyeli Ankara Barosu 61 üye,
- 9612 üyeli İzmir Barosu 34 üye,
- 4757 üyeli Antalya Barosu 18 üye ile temsil edilebilirdi.

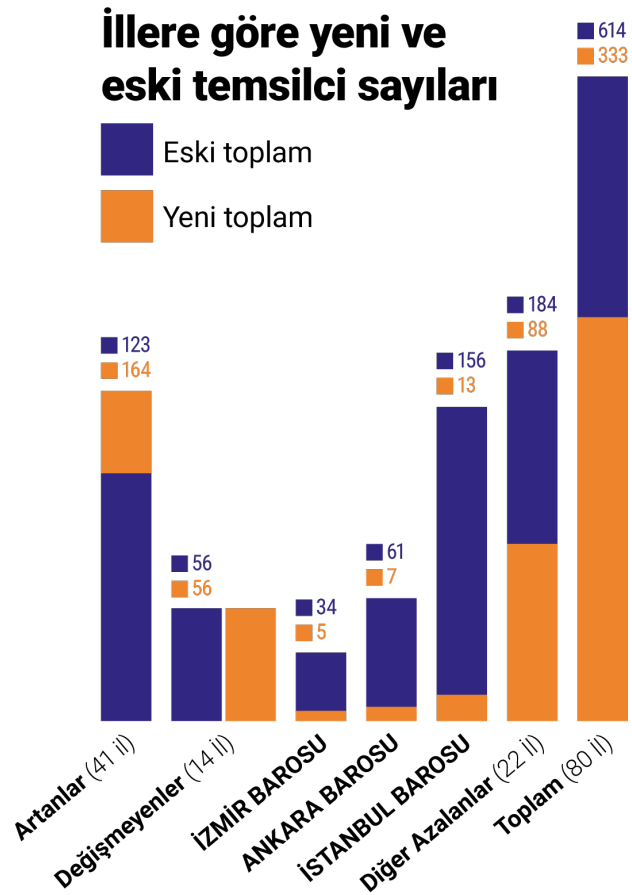
Yeni düzenlemeye göre ise, TBB Genel Kurulu'nda (başkan dahil);

- 42 üyeli Tunceli Barosu 4 üye,
- 48 üyeli Ardahan Barosu 4 üye,
- 89 üyeli Gümüşhane Barosu 4 üye,
- 91 üyeli Kilis Barosu 4 üye,
- 46052 üyeli İstanbul Barosu (4+9) 13 üye,
- 17598 üyeli Ankara Barosu (4+3) 7 üye,
- 9612 üyeli İzmir Barosu (4+1) 5 üye,
- 4757 üyeli Antalya Barosu 4 üye ile temsil ediliyor.

¹⁵ Bkz. Kemal Göktaş, "AKP-MHP'nin barolarda değişiklik teklifi: Darbeci ve sinsi", <http://www.diken.com.tr/akp-mhpnin-barolarda-degisiklik-teklifi-darbeci-ve-sinsi/>, Bakılma tarihi: 07/08/2020. Sayıların Göktaş'ın sayıları ile farklılık içermesinin sebebi, buradaki istatistiklerde 31/12/2019 tarihi itibarıyla avukat sayılarını esas alarak hesaplama yapmış olmamızdır.

Eski düzenlemeye göre Tunceli Barosunun temsil oranı 14'tür. Bir başka anlatımla Tunceli Barosu üyesi 14 avukat başına 1 Birlik Genel Kurulu üyesi düşüyor. Ardahan Barosunun temsil oranı 16, Gümüşhane Barosu'nun temsil oranı 29,66 Kilis Barosunun temsil oranı ise 30,33'tür. Keza, İstanbul Barosu'nun temsil oranı 295,2'dir; yani İstanbul Barosu üyesi 295,2 avukat başına 1 Birlik Genel Kurulu üyesi düşüyor. Ankara Barosu'nun temsil oranı 288,4; İzmir Barosu'nun temsil oranı 282,7; Antalya Barosu'nun temsil oranı ise 264,2'dir.

Yeni düzenleme ile
Tunceli'de temsil oranı
10,5'e yükseliyor. Ardahan
Barosu'nda temsil oranı
12, Gümüşhane
Barosu'nda 22,25 ve Kilis
Barosu'nda 22,75 oluyor.
İstanbul Barosu'nun
temsil oranı ise 3542'ye
düşüyor. Bu oran Ankara
Barosu'nda 2514, İzmir
Barosu'nda 1922, Antalya
Barosunda 1189 oluyor.
Yani yeni düzenleme ile
İstanbul'daki veya
Ankara'daki bir avukatın
Türkiye Barolar Birliği
yönetimine etki etme
şansı eski adaletsiz
duruma göre bile 10 kat
daha azalıyor.

Özetle ifade edecek olursak, hükümetin demokratik temsil argümanı ile gerçekleştirdiği değişiklik, temsilde adaleti daha fazla geriletiyor. Ayrıca aynı

düzenleme ile “seçimli genel kurul” olabileceği yönündeki her türlü kaygıyı gidermek adına “Birlik Yönetim Kurulu doğrudan veya en az yirmi beş baronun yönetim kurullarının yazılı istemi üzerine, 117nci maddede belirtilen görev alanıyla sınırlı olmak kaydıyla, Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırır. Ancak olağanüstü toplantıda seçim yapılamaz” düzenlemesi de getiriliyor. Bir başka deyişle hükümet, ülkedeki avukatların %80’ini, belki daha fazlasını temsil eden baroların bir araya gelerek TBB yönetimini “olmadık bir zamanda” değiştirmesini istemiyor. Öyle ki, hem on baro yerine yirmi beş baro şartı getiriyor; hem görev alanı sınırlamasını hatırlatıyor; hem de olağan üstü toplantıda seçim yapılamayacağını ayrıca belirtiyor.

Bu noktada, yeni düzenlemenin yapılma usulüne dair kısa bir değerlendirmeyi de burada ifade etmek gerekiyor. Hatırlanacak olursa, görünürdeki düzenleme tartışmaları 2020 Nisan ayı sonunda başlamıştı. Teklif TBMM Başkanlığı’na 30 Haziran tarihinde sunuldu. 6 Temmuz’da Adalet Komisyonu görüşmeleri tamamlandı, 11 Temmuz’da TBMM Genel Kurulu’nda kabul edildi ve 15 Temmuz 2020 tarihinde de Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. TBMM Başkanlığı’na sunulana kadar içeriği hakkında hiçbir bilgi verilmeyen kanun değişikliği 15 gün içerisinde yürürlüğe girmiş oldu.

Usule dair bir başka husus ise, kanun yapma tekniğine ilişkindir. Türkiye’de çok uzun bir zamandır, “torba kanun” denilen bir kanun yapma tekniği kullanılıyor. Farklı alanlara ilişkin çok sayıda düzenleme, eski düzenlemenin kendisinin ne olduğu bile anlaşılmadan aynı torbada ve karışık bir ifadelendirme tarzı ile kanunlaşıyor. Örnek olması bakımından ifade edelim; delege yapısında önemli bir değişiklik yaratan yeni düzenleme şu şekilde yapılmıştır:

“MADDE 18 – 1136 sayılı Kanunun 114 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ‘ikişer’ ibaresi ‘üçer’ şeklinde ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir”.

Bu düzenlemenin ne anlama geldiğinin takip edilebilmesi için öncelikle 1136 sayılı Kanun’un 114. maddesindeki ‘ikişer’ ifadesi bulunmalı, ‘üçer’ şeklinde değiştirilmeli ve

nasıl bir sonuç doğuracağı ancak böyle değerlendirilmelidir. Bu durum, kanunların kamuoyu tarafından takibini de zorlaştırıyor.

Böylece gerek usul, gerekse içerik bakımından vaat ettiği demokratik temsilin çok uzağına düşmüş bir kanun değişikliği ile karşı karşıya bulunuyoruz.

6: Bitiş Çizgisi

Yapılan değişiklik ile ayrıca 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na geçici bir madde daha eklendi: "Görev sürelerine bakılmaksızın tüm barolarda baro başkanlığı, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelikleri ile Türkiye Barolar Birliği delege seçimleri 2020 yılı Ekim ayının ilk haftasında; Birlik Başkanlığı, yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyelikleri seçimleri ise 2020 yılı Aralık ayı içinde yapılır". Bir başka deyişle, 2020 Ekim ayının ilk haftasında Türkiye'deki baroların hepsinin yönetimleri yenileniyor. Bu yönetici ve delegeler iki ay sonra yani Aralık ayında TBB yönetimini seçecekler.

Avrupa'nın en fazla avukata ve en güçlü baro geleneklerinden birine sahip bir ülkeye dair tespitlerle başlamıştık. Bir taraftan yargı sistemine, öte taraftan mesleğe ilişkin çok sayıda sorunun yaşandığı da aşikardır. Adil yargılanma ve demokratikleşme perspektifli bir çabanın; temsilde adaletsizliğe ve partizanlığa yol açabilecek, hatta yargıyı daha fazla sorgulanır hale getirecek düzenlemeleri, üstelik kamuoyunda hiç tartışılmadan, on beş gün gibi kısa bir süre içerisinde oldu bittiye getirmesi beklenmez. Türkiye'de şu anda gerçekleşen ise, tam olarak budur.